

RECENSIES

K. van Isacker, *Mijn land in de kering 1830-1980, II, De enge ruimte 1914-1980* (Antwerpen-Amsterdam: De Nederlandsche Boekhandel, 1983, 278 blz., f122,50, ISBN 90 289 0838 2).

De reeks Mens en Tijd waarvan Van Isacker redacteur is, bestond bij de verschijning van het tweede deel van 'Mijn land in de kering' nog uitsluitend uit dit werk van de auteur zelf. Vlot geschreven, fraai geïllustreerd en met zorg uitgegeven beslaan deel 1 (Een ouderwetse wereld) en deel 2 (De enge ruimte) het tijdvak van de Belgische geschiedenis vanaf het ontstaan van de staat België tot 1980 (zie voor een recensie van het eerste deel *BMGN*, 97, I, 110-112). In feite is er hoofdzakelijk sprake van het Nederlandstalige land en komt het overige België zelden anders aan de orde dan met een hartgrondige afkeer van het Franstalige establishment.

Het tweede deel is wederom in helften gesplitst met als titels 'De idealisten' en 'Leven op het braakland', waarbij 1940 het jaar van overgang vormt. Aan het begin staat de eerste wereldoorlog die door de auteur beschreven wordt vanuit de ellende die het volk trof en de onherstelbare schade die het landschap werd aangedaan. Evenals in het eerste deel dienen hier en in de volgende bladzijden talloze citaten voor illustratie van het betoog, kunstig gevlochten in het verhaal zodat de aandacht gespannen blijft. De Vlaamse soldaat aan de IJzer, zijn lijden maar vooral ook zijn bezieling vanuit een eenvoudig en ongeschonden christelijk geloof, zijn de elementen waaruit Van Isacker naar de idealisten toewerkt.

In het gedeelte over het interbellum besteedt de schrijver eerst aandacht aan de veranderingen die landschap en maatschappij ondergingen door de industrialisatie, de aanleg van autowegen en de moderne techniek die de huiskamers binnendrong. Wie het eerste deel gelezen heeft zal begrijpen dat Van Isacker er weinig behagen in schept. Dan komt echter het hoofdstuk over de idealisten waaraan de eerste helft zijn titel dankt. Zij zijn de radicalen die geloofden in een nieuwe orde, waarin 'egoïsme, berekening of hypocrisie' plaats zullen maken voor een bezielde gemeenschapsgeest en een actieve inzet voor hun rijkelijk romantische toekomstbeeld. De auteur sluit de ogen niet voor het fascisme dat in de jaren twintig en vooral daarna bij dergelijke stromingen al snel kwam opdagen, maar hij is toch vooral onder de indruk van de 'felle jongens, beziel met een groot geloof, bereid tot een gevaarlijk leven', de 'kern van een sterk beloftevol geslacht' (hier ging het om Jongdinaso's en Kleindinaso's).

Uiteraard doet men er met Van Isacker goed aan de vooroorlogse fascistische en krypto-fascistische uitwassen in het licht van de tijd te zien, maar het begrip dat wij met de auteur zouden moeten opbrengen voor het romantische idealisme uit die jaren gaat aanzienlijk verder dan een poging tot objectieve geschiedschrijving. Wanneer vervolgens in de tweede wereldoorlog Vlaamse oostfrontstrijders als uiterste consequentie van het misleidende woord van hun leiders hun ondergang tegemoet gaan schrijft Van Isacker: 'dit sterk geslacht liet een leemte die niet meer werd vervuld'. Daartegenover wordt het gewapend verzet in België zelf in hoofdzaak afgedaan met 'partizanenterreur'.

Een verfrissende correctie op ons gangbare geschiedbeeld van oorlog en verzet mag steeds welkom zijn en Van Isacker maakt duidelijk dat zijn sympathieën niet bij het nationaal-socialisme liggen, maar het stemmingsbeeld dat de schrijver oproept heeft met een gefundeerde herziening van onze inzichten weinig van doen.

Met de behandeling van de tweede wereldoorlog zijn we intussen al ruimschoots in de tweede helft van het boek terechtgekomen. Daarin wordt een bittere beschrijving gegeven van de jaren van 'repressie' van al wie tijdens de Duitse bezetting gecollaboreerd had,

waarna Van Isackers beschouwingen over het naoorlogse België overgaan in een profiel van zijn land dat volgens hem als een gecommmercialiseerde massamaatschappij in bederf ten onder gaat. De oorzaken van dat proces blijven vaag, tenzij men toespelingen op kapitaal, multinationals of 'amerikanisering' als verklaring zou willen hanteren.

Van Isacker wijst in zijn woord vooraf op een sterk persoonlijke benadering van de geschiedenis en in zoverre kan men zijn openhartigheid waarderen. Maar bij zijn streven 'om de verfoeilijkheid van het huidige bestel aan te tonen' is er minder sprake van een poging om het grote publiek vertrouwd te maken met het jongste verleden, dan wel van een individueel getuigenis. 'Mijn land in de kering' betitelt Van Isacker zijn werk en inderdaad gaat het om 'zijn' land. Op zich vormt zijn visie geen uitzondering. Men kan haar geregeld in de pers aantreffen en velen zullen erdoor in hun gelijkgezinde overtuiging gesterkt worden. Wie belang stelt in een vlot geschreven, vaak pathetisch betoog over de slechtheid van onze tijd late het boek dan ook niet ongelezen. Historici zullen er echter weinig mee kunnen uitrichten.

R.L. Schuursma

De reeder schrijft zijn journaal. Herinneringen van mr. D.A. Delprat (Den Haag: Martinus Nijhoff, 1983, ix + 455 blz., f49,50, ISBN 90 2479 160 x).

Daniel (Daan) Delprat is gedurende zijn gehele leven verbonden geweest met de zeevaart; de titel van de *Herinneringen* wijst daar reeds op. In 1915 gepromoveerd in de rechtswetenschap op een proefschrift dat op het zeerecht betrekking had, trad hij in hetzelfde jaar in dienst bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland. Zes jaren later werd hij vertegenwoordiger van deze maatschappij te Batavia, om in 1927 naar het Scheepvaarthuis te Amsterdam terug te keren wegens zijn benoeming tot directeur. In verband met de te verwachten Duitse inval scheepte hij zich in maart 1940 op de 'Johan van Oldenbarnevelt' in met bestemming Java, opdat hij van daar uit de maatschappij zou kunnen leiden indien Nederland in de oorlog zou worden betrokken. Maar de situatie herhaalde zich en op 18 februari 1942 ging Delprat - als steeds vergezeld van zijn vrouw Saskia Veth - met de 'Tjitjalenka' van de Java-China-Japan-Lijn sloop naar Australië, om zich vervolgens via Nieuw Zeeland en het Panamakanaal naar de Verenigde Staten te begeven. In New York zou hij zijn schepen, die de wereldzeeën bevoeren, kunnen bestieren; van die stad uit bezocht hij tweemaal Londen. Het zou tot 20 december 1945 duren, eer de deur van zijn oude woonhuis aan de Keizersgracht te Amsterdam, weer voor hem openging. Op zijn oude plaats teruggekeerd, bleef hij in zijn geboortestad het directoraat van de Stoomvaart Maatschappij Nederland vervullen tot 1957, in welk jaar hij aftrad en tot commissaris benoemd werd van de rederij, die hij gedurende 42 jaren gediend had.

Een fraaie carrière voorzeker, vol van belevenissen, maar op zichzelf niet voldoende om 450 bladzijden mee te vullen. Dit blijft ook gelden als men bedenkt, dat Delprat niet slechts alle wereldzeeën heeft bevaren en talloze havensteden heeft bezocht, maar ook de landen heeft verkend die daar achter lagen. Delprat heeft de historici ondermeer aan zich verplicht door zijn herinneringen aan de Volksraad gedurende de jaren twintig vast te leggen in de aan H. van Riel in 1977 aangeboden huldebundel *Ondernemende Geschiedenis* en ook op diverse plaatsen in zijn nieuwe boek komt zijn historische belangstelling naar voren.

Nu het boek zelf. De stijl van de tekst is onberispelijk, rustig, duidelijk; drukfouten ont-